

КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАТИЈА И АЦО ШОПОВ

Васко Шутаров
МИТ Универзитет
vaskoshutarov@yahoo.com

Апстракт: Културната дипломатија важи за една од поновите дипломатски дисциплини која има своја посебно важна примена во меѓународните односи, во минатиот и сегашниот век. Инструментите и средствата на културата се во основата на оваа дипломатска вештина и дисциплина, а нејзина главна цел е преку културата да се создадат можности за препознавање, приближување, взаемно почитување и привлекување помеѓу држави и народи кои не успеваат во тие намери преку останатите средства на традиционалната дипломатска практика. Во најдобрите светски дипломатски традиции била добра практика, во дипломатска мисија да се испраќаат видни луѓе од културата и науката, а таквата добра практика уште во своите најрани години од создавањето ја презема и нашата поранешна заедница, СФРЈ. Една посебно одговорна дипломатска мисија во Африка, во време на југословенската дипломатија, добива и славниот македонски поет Ацо Шопов. Културно-дипломатските активности на Шопов, не се врзани само за неговиот дипломатски престој во Сенегал, тој долги години претходно активно работи и на промоција на македонската култура, како во рамките на тогашната заедница од југословенски народи, така и на поширок меѓународен план. Целиот животен и работен век, Ацо Шопов ја има културата како своја најважна одредница и неговото дело е вткаено во корените не само на современата македонска култура, туку и во основите на модерната културна дипломатија.

Клучни зборови: *дипломатија, меѓународни односи, културна дипломатија, промоција, основоположник*

Вовед

За еден поголем дел од јавноста, културата и културното се комплементарни поими на поимите дипломатија и дипломатско. Меѓу лаичката јавност владее длабоко врежано мислење дека дипломатите се луѓе со посебно академско образование, луѓе со висока култура и рафиниран вкус, дека задолжително владеат повеќе светски јазици и дека се ерудити, *par excellence*. Друг дел од јавноста е склон кон друго поедноставено и во суштина пејоративно мислење, дека дипломатијата е во суштина, начин

за покажување моќ на поголемите кон помалите сили, начин во кој нема ни трага од култура и културното, туку се тоа само блазирани и одглумени политички акции зад кои обично се кријат ултимативни и императивни барања со покажување мускули кон послабите. Се разбира, и едното и другото гледање кон дипломатијата и дипломатите се полни со предрасуди и не се одраз на вистинското значење и улога кои ги има дипломатијата како една од најсовершените политички вештини за остварувањето на можното од комплексот цели и интереси на државите и народите во меѓународните односи. Таквите предрасуди се секако последица на поедноставени толкувања на одредени манифестирања на форми и начини преку кои дипломатијата ги остварувала своите основни функции, некогаш преку средствата и инструментите на традиционалната дипломатија, која обично ја следи предрасудата за висока култура и елегантен стил на изразување, до поновите форми на дипломатски практики, т.н. „булдожер или дипломатија на стероиди“ преку кои, ургентно и ултимативно се решаваат горливи проблеми во меѓународните односи. Со оглед на фактот дека во 20 век, местото на традиционалната дипломатија го исполнуваат многу нови форми и методи за водење на дипломатската игра, преку јавната, културната и дигиталната дипломатија, креирањето на профилот на модерниот дипломат станува уште покомплексен и не доволува премногу базирање на стереотипи и предрасуди. Дипломатијата и сите нејзини понови форми на изразување се предмет на интерес и на посебни научни дисциплини и предмет на сериозна, професионална и на научна основа фундирана практика, која не дозволува ниту многу импровизации, а уште помалку занимавање со предрасуди или стереотипи.

Традиционалната или класична дипломатија, како доминантен тип дипломатија, постои сè до крајот на Првата светска војна, кога се наметнува потребата од ставање крај на тајните дипломатски игри кои доведоа до, дотогаш, најголемата војна во историјата на човештвото. Тогашниот американски претседател Вудро Вилсон инсистира мировните дипломатски договори да се склучуваат пред очите на јавноста, а дипломатијата да го симне од себе превезот на тајноста и конспиративноста и да се води јавно, а дипломатите да комуницираат не само со официјалните политички и државни органи и тела, туку да бидат подготвени да комуницираат со сите политички и општествени релевантни субјекти, јавно и отворено. (www.wilsoncenter.org, 2006) Со воведувањето и практикувањето на јавната дипломатија на светската политичка сцена, се јавува потребата од еден нов тип дипломати, кои не би биле само високопоставени чиновници од областа на професионалната дипломатија, туку и веќе изградени и познати личности од академската и научната средина, врвни интелектуалци, книжевници и уметници. Кон крајот на 19 век, Франција, која дотогаш била лулка на традиционалната дипломатска

школа, воведува една нова дипломатска дисциплина, која, преку културата, уметноста и гастрономијата се обидува на дискретен и на ненаметлив начин да влијае врз стекнувањето доверба, наклонетост и пријателство меѓу државите и народите и таквата веќе воспоставена нова дипломатска акција, добива назив, културна дипломатија. (www.AllianceFr.org, 2009) Што е разликата помеѓу старата традиционална или класична дипломатија и новите дипломатски практики? И јавната и културната дипломатија им се обраќаат на странските публики прокламирајќи идеи, вредности, начини и стилови на живеење, најмногу преку својата сопствена култура и уметност, обидувајќи се на тој начин да ги освојат срцата и умовите на публиките на кои им се обраќаат. Двете нови дипломатски дисциплини почнуваат да бидат применувани од сите големи и моќни држави и стануваат најважните и најуспешните дипломатски акции низ целиот 20 век.

Поранешна Југославија меѓу двете светски војни, а посебно во бурните години пред Втората светска војна, како и во турбулентните времиња по завршувањето на војната, ги следи тогашните трендови на јавната и културната дипломатија и во својата дипломатска практика вклучува врвни интелектуалци и познати писателски имиња, како што се Милош Црњански или Иво Андриќ, кои биле испратени на исклучително важните дипломатски мисии во Рим и Берлин. По завршувањето на Втората светска војна, во исто така клучни моменти на разгорување на Студената војна, југословенската дипломатија во процесите за стекнување симпатии и наклонетост ја вклучува културната дипломатија, преку промоција на дотогаш, недоволно познатото и промовирано културно наследство пред западната јавност: српските средновековни фрески и икони; хрватската романтичарска скулптура и босанските стеќи, а на европските и светските сцени се презентира организирано и стратешки добро осмислено и најдоброто од фолклорното наследство, но и најмоќното од тогашното современо сликарство, како делата на Петар Лубарда, на пример. (Шутаров, 2019) Успешното промовирање на Југославија како поинаква и поразлична држава од останатите комунистички држави од европскиот Исток пред западно-европската и јавноста во САД, најмногу преку нејзината автентична и препознатлива култура, т.е. култура на нејзините тогашни народи и народности, како идеја и како дипломатска акција ќе се развива и усовршува, посебно во годините кога Југославија станува лидер меѓу државите од т.н. „трет свет“, односно Движењето на неврзаните, каде и Тито и Југославија се исклучително влијателни и почитувани како актери на меѓународната политичка сцена. Во еден таков поширок општествен, политички и меѓународен контекст, блеснува во полн сјај и дипломатската ѕвезда на големиот македонски поет и интелектуалец, Ацо Шопов.

Дипломатската мисија на Ацо Шопов

Во поновата македонска дипломатска историја можат да се набројат неколку значајни примери за дипломатско ангажирање на видни македонски книжевници и тоа во многу клучни дипломатски мисии во Европа и во светот. Дел од тие познати писателски имиња биле вклучени уште за време на југословенската дипломатија, пред осамостојувањето на државата, дел од нив продолжиле со своја дипломатска активност и учествувале во креирањето на самостојната македонска надворешна политика, а еден поголем дел биле вклучени во дипломатијата по осамостојувањето на државата. Во овој контекст, вредно е да бидат спомнати дипломатските ангажмани на: Коле Чашуле во Канада, Боливија, Перу и Бразил; Владо Малески во Либан, Етиопија и Полска; Луан Старова во Тунис и Франција; Трајан Петровски во Египет, Турција, Саудиска Арабија, Обединети Арапски Емирати, Азербејџан, Узбекистан, Киргистан и Казахстан; Гане Тодоровски во Русија; Јордан Плевнеш во Франција; Љубиша Георгиевски во Бугарија и Србија. Оваа низа би била непотполна, без исклучително успешната дипломатска мисија на Ацо Шопов, во Сенегал, Гамбија и Мавританија, во периодот од 1971 до 1975 година. Иако од историска и временска перспектива оваа дипломатска мисија на Ацо Шопов се случувала пред половина век и во рамките на поранешната југословенска дипломатија, таа и денес претставува вистински предизвик за анализа и несомнен пример за исклучително успешна дипломатска работа.

Југословенската дипломатија во тој период била стратешки исклучително добро дефинирана а персоналниот состав по југословенските дипломатски претставништва бил со најголемо внимание избиран и бил студиозно и професионално подготвуван. Во овој контекст, изборот на Ацо Шопов, познатиот македонски поет и културен деец, да биде испратен во дипломатска мисија во Сенегал, не бил воопшто случаен избор! Тогашна СФРЈ била несомнен лидер во Движењето на неврзаните и преку својата надворешна политика и преку своите дипломатски мисии се обидувала да го задржи тој статус на сериозен играч во креирањето на рамнотежа во светскиот меѓународен поредок. Во тој контекст, секоја од државите кои покажувале намера за креирање независна политика по нивното ослободување од колонијалната зависност, посебно државите од Африка, биле држави од посебен интерес за СФРЈ и лично за Јосип Броз Тито. Државата Сенегал, во Западна Африка, била една од клучните држави со кои југословенската дипломатија вложувала големи дипломатски напори да воспостави блиски пријателски односи и врски. Во тоа време претседател на државата бил сенегалскиот поет, еден од најголемите африкански поети и голем франкофон, Леополд Седар Сенгор, кој бил избран за прв претседател на независен Сенегал во 1960 год, а на таа функција останал полни 20 години. Несомнено, станува збор за личност од голем политички формат и широко интелектуално влијание и надвор од

границите на Сенегал. (www.Britannica.com, 2001) Од 1963 година, Лепополд Сенгор воспоставува поцврст претседателски систем преку кој успеал да го елиминира влијанието на тогашниот премиер на Сенегал, Мамаду Диа, кој во тој период имал исклучително блиски релации со југословенскиот амбасадор во Сенегал Изток Жагар, а се обидува да го примени југословенскиот социјалистички модел, но со изразена националистичка нота. (Шопова, 2003) За амбициозната југословенска дипломатија оваа новосоздадена ситуација била исклучително деликатна, а Сенегал и западниот дел од Африка, исклучително важни! Имено, претседателот Сенгор воспоставил речиси апсолутно владеење во Сенегал, а неговото влијание во регионот и ширум Африка било исклучително големо, а речиси сите држави од тој регион, освен Гвинеја и нејзиниот лидер Секу Туре, и покрај стекнатата независност, продолжиле да негуваат посебно блиски политички односи со Франција и да инclinираат кон нејзината надворешна политика. Разрешницата на оваа исклучително деликатна дипломатска задача му била доверена токму на Ацо Шопов!

Главната дипломатска задача што ја имал Ацо Шопов не била воопшто лесна и едноставна работа, дури и за врвни долгогодишни амбасадори од кариера. Таа задача се состоела во комплетно пренасочување на целокупната тогашна ситуација во рамките на очекувањата и потребите на амбициозната југословенска дипломатија. Најнапред, требало да бидат зајакнати односите помеѓу СФР Југославија и Сенегал, а притоа да се убеди сенегалскиот претседател Сенгор за приближување и приклучување кон Движењето на неврзаните. Следејќи го само перфектно чистото и како по дипломатски буквар успешно испишаното дипломатско досие на амбасадорот Шопов, ќе забележиме дека неговата дипломатска мисија во Сенегал почнала во мај 1971 година, а веќе на Самитот на неврзаните во Алжир, на почетокот на септември 1973 година, Претседателот Сенгор не само што учествувал, туку со своето учество успеал да повлече шефови од соседните држави и тие да го направат истото и да учествуваат на највисокиот собир на Движењето на неврзаните. (Шопова, 2003: 175)

Не помалку важна била задачата што Ацо Шопов ја имал во својата дипломатска агенда, а се состоела во унапредувањето на југословенско-сенегалските односи, на сите нивоа: политички; стопански; образовни и културни. Ако судиме само според достапниот фактографски материјал и овој дел од неговата дипломатска мисија е совршено добро изработен. Тој негов дипломатски ангажман кулминира со организирање петдневна посета на Претседателот Сенгор на Југославија, каде бил примен од Јосип Броз Тито во Брдо кај Крањ, со сите државнички почести. И во југословенската и во сенегалската јавност, оваа пријателска посета на највисоко државно ниво била примена со изрази на голема наклонетост и со симпатии, бидејќи освен

нескриениот интерес на Леополд Сенгор за социјалистичкиот самоуправен модел на тогашната СФРЈ, актуелните состојби и иднината во Движењето на неврзаните, како и борбата за независност на Ангола, една од централните теми на неговата посета била мотивирана од културни причини. Претседателот Сенгор, еден од најголемите африкански и светски поети, на крајот од својата официјална посета е овенчан со Златниот венец на Струшките вечери на поезијата. Амбасадорот Ацо Шопов својата дипломатска мисија во Сенегал во 1975 година, ја заокружува не само како ретко успешен прв човек на југословенската дипломатска мисија во Сенегал, Гамбија и Мавританија, туку и како врвен познавач и вешт практикувач на културната дипломатија. Од денешна перспектива гледано, и во најкратки црти кажано, Ацо Шопов бил комплетен, исклучително успешен и умешен модерен дипломат!

Корифеј на културната дипломатија

Овде доаѓаме и до одговорот, зошто токму Ацо Шопов е избран за една од најделикатните дипломатски мисии во поранешна СФРЈ, во 70-тите години од минатиот век, како и до прашањето, кои се квалитетите, предностите и начините кои еден дипломат треба да ги поседува и негува, за да постигне таков брилијантен дипломатски успех. Се разбира дека тоа се квалитетите, предностите и начините кои само луѓе кои ѝ припаѓаат на културата, кои живеат за културата и кои се нејзини креатори и поклоници, може да ги поседуваат и да ги практикуваат. Ацо Шопов, великиот македонски поет, исклучителен ерудит, добар познавач на светски јазици и одличен преведувач, човек со голем креативен, но и организаторски дух, човек што живеел за културата, можел да направи таков дипломатски подвиг, имајќи го за свој предизвик, големиот африкански поет и претседател на Сенегал, Леополд Седар Сенгор. Според сведоштва, тој „братски восхит“ помеѓу двајцата пред сè родени поети се појавил уште со предавањето на акредитивните писма (Шопова, 2003: 179), и подоцна, тој восхит само се негувал и збогатувал и нештата кои со други дипломатски начини и методи потешко се реализираат, културата како по најприроден пат сама си ги воспоставила. Културата во дипломатијата, за разлика од другите дипломатски средства, начини и методи, знае да биде ненаметлива, умее да распознава, препознава и доближува, емитира емпатија и емоција – и на тој план е незаменлива! (Нге, 2004) Токму тоа е планот и програмата според кои се водел амбасадорот Шопов и затоа со право може да биде наречен корифеј и на културната дипломатија. Потврда дека токму културната дипломатија му била најлесна, но и најмоќна дипломатска алатка на амбасадорот Шопов, може да се пронајде во едно негово интервју дадено за белградска „Политика“, една година по завршувањето на неговата дипломатска мисија во Сенегал, во кое вели дека поезијата на Сенгор му открила повеќе за Африка, отколку купиштата книги

што ги прочитал за неа, а уште ќе додаде: „Ако човек сака подобро да се запознае себеси, својата земја, својот народ, тој мора добро да ги познава и другите. Таквата култура во огромна мера е способна да ги отвори вратите на политиката“. (Шопова, 2003:175) Во оваа толку едноставна мисла на Шопов, се кријат подеднакво и суштината на секоја модерна културна дипломатија и сите длабоки тајни и скриени формули кои проучувачите на културната дипломатија се обидуваат да ги доловат, детектираат и дефинираат, до денешни дни.

Дипломатската мисија на Ацо Шопов во Сенегал е исклучително добар пример за практикување на културна дипломатија, каква што практикувале најмоќните држави во светот во 20 век. Освен рафинманот на дипломатскиот дискурс, Ацо Шопов за свој главен сојузник ја имал културата и универзалниот јазик на поезијата, преку кои успеал да создаде едно исклучително вредно пријателско препознавање со сенегалскиот претседател Сенгор. Благодарейќи на таа своја умешност, амбасадорот Шопов уште во првата половина од својата дипломатска мисија успеал да ги оствари зацртаните задачи и цели! Имено, Сенегал и државите од непосредното соседство, благодарейќи на довербата и наклонетоста помеѓу сенегалскиот претседател и југословенскиот дипломат ги зацврстуваат потрајно врските со СФРЈ и Тито и, истовремено, безрезервно се приклучуваат кон Движењето на неврзаните. Вториот дел од мандатот на амбасадорот Шопов, може да послужи како своевиден прирачник за водење модерна културна дипломатија, бидејќи најголем дел од неговите дипломатски активности во суштина се културно-дипломатски акции. Ацо Шопов во овој период, интензивно работи паралелно на два важни проекта: превод на поезијата на Сенгор и работата на сопствената стихозбирка „Песна на црната жена“, но во меѓувреме во јули 1975 година, во Дакар, организира и Денови на југословенскиот филм, а со македонскиот режисер Кирил Цаневски подготвува документарен филм посветен на Леополд Сенгор. (Шопова, 2003) Во рамките на официјалната посета на сенегалскиот претседател на Југославија, Ацо Шопов организира посета на Македонија, па Сенгор ги посетил Охрид и Струга, при што му е врачен Златниот венец на Струшките вечери на поезијата, што претставува круна во градењето блиски политички и културни врски помеѓу Сенегал и тогашна Југославија и Македонија. Леополд Сенгор бил воодушевен од поетската манифестација „Мостови“, огромниот интерес на публиката која со таков култ и љубов пристапува кон поетскиот збор, па заклучил, според сеќавања на Шопов, дека, покрај неговата родна Африка, само на бреговите на Охридското Езеро, во Македонија – Републиката на поезијата, имал можност да го сподели истото неповторливо чувство, на култ и на неизмерна љубов кон поезијата. (Шопова, 2003: 193)

Основоположник на македонската културна дипломатија

Да останеше познат само преку овој културно-дипломатски успех, Ацо Шопов со сигурност ќе влезеше во анализите на најдобрите примери за културна дипломатија. Но, во анализите на повоената македонска историја и култура, Ацо Шопов е вграден и во секој поважен културен меѓник, а самиот тој е еден од стожерните столбови на највредните и најзначајните подеми на македонската култура и нејзината достоинствена и репрезентативна промоција во светот. И само таксативно ако се наведат сите негови културни потфати и дела, секој од нив сам за себе би претставувал, подвиг-дело! Хронолошки тие големи вградувања во македонската култура би можеле да започнат со 1947 година и основањето на Друштвото на писателите на Македонија, каде станува еден од првите членови и во неколку мандати негов претседател, при што Друштвото развива и исклучително плодна и успешна меѓународна соработка. Следни важни културно-дипломатски исчекори на Шопов се два препеви: „Цицибан“ од словенечкиот поет Отон Жупанчич и „Песна за Апанаса“ од рускиот поет Едуард Баргицки – препев кој го работи заедно со Славко Јаневски. (Шопова, 2003: 28) Во 1953 година, Ацо Шопов првпат престојува во Париз, а истата година престојува и во Истанбул. Истава оваа година ги преведува и „Басни“ од рускиот писател Иван А. Крилов, година дена подоцна, во 1954 година ги преведува „Песни“ од српскиот поет Јован Јовановиќ-Змај и „Телеграфски басни“ од хрватскиот поет Густав Крклец. Во 1957 година, забележителен е неговиот превод на „Сирано де Бержерак“ од Едмонд Ростан, а истата година е објавен првиот автономен македонски поетски ракопис објавен на словенечки, „Слеј се со тишината“ на словенечки јазик во превод на Иван Минати. Истата година, во „Антологијата на југословенска поезија“ на руски јазик, Ацо Шопов е застапен со свои песни. Следната, 1958 година, Ацо Шопов го преведува „Сид“ од Пјер Корнеј, а во 1959 година го преведува хрватскиот поет Григор Витез и неговата стихозбирка „Песна на чучулигата“. Во 1959 година, поезија од Ацо Шопов е избрана во „Антологија на југословенската поезија“ на италијански јазик. Исклучително плодна е таа 1959 година, Шопов го преведува „Хамлет, принцот дански“ од Шекспир, потоа, станува Претседател на Сојузот на преведувачите на Југославија и воспоставува широка меѓународна активност и соработка, а негови песни се избрани во „Антологија на југословенската поезија“ на полски јазик. Во 1961 година го остварува својот втор престој во Париз а се раѓа и идејата за Струшките вечери на поезијата – Ацо Шопов е еден од основоположниците на еден од најпрестижните светски фестивали на поезијата. Од големите културно-дипломатски исчекори во 1962 година, доволно би биле да се издвојат само три најзначајни: Ацо Шопов е избран за Претседател на друштвото на писателите на Македонија; станува и прв претседател на Фестивалскиот одбор на СВП; а истата година негова поезија

е избрана во „Антологија на југословенската поезија“ издадена во Лондон. (Шопова, 2003: 62) Во 1963 година, Ацо Шопов и Тодор Димитровски објавуваат „Избор од творештвото“ на Мирослав Крлежа на македонски јазик, а истата таа година Шопов станува Претседател на Сојузот на преведувачите на Југославија и член на жири-комисија за избор на план за изградба на мавзолеј на Петар Петровиќ Његош на Ловќен, Црна Гора. Во 1964 година на македонски се објавени преводите на „Ромео и Јулија“, „Хамлет“ и „Отело“, во препев на Ацо Шопов и Блаже Конески, а „Ветрот носи убаво време“ – избор од поезијата на Ацо Шопов е преведена и издадена на руски јазик. Истата таа година, направен е избор и превод на поезијата од Шопов на унгарски јазик. Во следните две години, во 1965 и во 1966 година, излегува препевот на „Поезија“ од босанскиот поет Изет Сарајлиќ на македонски јазик, а веќе следната година и препев на книгата „Вечер над градот“ од хрватскиот поет Драгутин Тадијановиќ на македонски јазик. 1965 година е исклучително значајна за македонската култура и посебно македонската поезија – таа година е објавена „Антологија на македонската поезија“ на италијански јазик, а следната година во рамките на „Југословенската антологија на поезијата“ на чешки јазик, направен е избор и од поетското творештво на Ацо Шопов. Во 1967 година, значајно е да се одбележи основањето на МАНУ при што Ацо Шопов станува еден од првите членови-основачи, а истата година е објавена и „Антологија на македонската поезија“ во Белград. 1968 и 1969 година се значајни со неколку културно-дипломатски акции поврзани со делото на Ацо Шопов! Најнапред, тоа се објавените „60 сонети“ од Шекспир во негов препев, излегувањето на „Антологијата на светска љубовна поезија“ на српско-хрватски јазик, каде Шопов е застапен со неколку свои песни, а истата таа година тој станува дописен член на САНУ и Претседател на жири-комисијата на познатиот Пулски филмски фестивал. Истата таа 1968 година, Ацо Шопов повторно е застапен во „Антологија на модерната југословенска поезија“ на унгарски јазик, во книгата „Песна на нашите денови“. Во 1969 година излегуваат две значајни антологии, првата е „Антологија на македонската поезија“ на унгарски јазик издадена во Будимпешта и „Антологија на македонската поезија“ издадена истата година во Прага. Истата таа 1969 година, Ацо Шопов е избран за Претседател на Советот на Струшките вечери на поезијата. (Шопова, 2003: 120) Во периодот на неговото амбасадорување во Сенегал, паралелно се случуваат низа значајни културно-дипломатски акции за промоција на македонската култура во светот. Најнапред, во 1972 година излегува „Антологија на македонската поезија“ на француски јазик, во избор на Милан Ѓурчинов, во Париз, па „Воведот во југословенската литература“ кој е издаден во Њујорк во 1973 година, а веќе следната 1974 година излегува „Љубовта на огнот“ – избор од поезијата на Ацо Шопов на латонски јазик, издадена истата година во Рига.

Во 1975 година, Ацо Шопов е одликуван од претседателот на Сенегал, Леополд Седар Сенгор за севкупниот дипломатски ангажман и посебно за неговиот културно-дипломатски подвиг што го прави за време на неговата дипломатска мисија во оваа африканска држава. 1976 година е исто така исклучително значајна од аспект на македонската културна дипломатија – Ацо Шопов таа година е именуван за Претседател на Републичката комисија за културни врски со странство и во тоа својство, во мај истата година, учествува на Деновите на македонските култура во Италија. Истата година излегуваат и две значајни антологии каде се поместени и песни од големиот поетски опус на Шопов, „Антологијата на југословенската поезија“ на руски јазик издадена во Москва и „Антологијата на југословенската поезија“ на германски јазик, издадена истата година во Минхен и Виена. 1976 година е многу значајна и поради фактот што таа година излегува од печат збирката поезија „Песна на црната жена“, пишувана за време на неговиот дипломатски престој во Африка, а истата година ја добива и наградата „Браќа Миладиновци“ за оваа стихозбирка. Во октомври 1977 година се организира уште еден исклучително важен настан за македонската културна дипломатија – Деновите на македонска култура во Париз. 1977 година е исклучителна значајна и по излегувањето на три антологии каде е застапена поезијата на Шопов: „Антологија на југословенската поезија“ издадена во Ајова Сити, САД; „Антологија на македонската поезија“ издадена во Питсбург САД; „Избор на македонската поезија“ објавен истата година во Париз. 1978 година е посебно значајна година за македонската култура, македонската поезија и македонската промоција на поезијата во светот. Таа година излегува од печат книгата „Го барам својот глас“, избор од поезијата на Ацо Шопов на француски јазик, а книгата е промовирана во Југословенскиот културен центар во Париз. Истата година во Швајцарија е објавена „Антологија на македонската поезија“ на германски јазик, потоа излегува „Современа македонска поезија“, во Црна Гора и „Антологија на светската поезија“ на грчки јазик, издадена во Атина во која се преведени одбрани песни на Ацо Шопов. Следната, 1980 година, излегуваат уште две значајни книги: „Антологија на македонската поезија“ на холандски јазик и „Антологија на современата македонска поезија“ на англиски јазик, во Индија, а следната, 1981 година, во Романија е издадена стихозбирката „Раѓањето на зборот“, во избор и препев на романски јазик од Јон Деаконеску. (Шопова, 2003: 174)

Заклучок

Дипломатијата на 20 век, преку стратешка и научно фундирана имплементација на културата како средство и инструмент на надворешната политика, ефектуираше бројни нови придобивки на план на препознавање, приближување, допаѓање, стекнување наклонетост, како и градење на

трајни партнерства и пријателства меѓу државите. Таквата нова дипломатска практика се нарекува културна дипломатија, а неа во минатиот век исклучително успешно ја применуваа сите големи, моќни и модерни држави во процесите „за освојување на срцата и умовите на народите во светот“.

Најдобар увид во македонската култура и нејзината промоција во светот, во втората половина од минатиот век, може да се добие преку анализа и согледување на севкупното дело на големиот македонски поет и дипломат Ацо Шопов. Во сите поголеми и значајни културни настани по Втората светска војна, го препознаваме интелектот и ракописот на Ацо Шопов. Преку анализа на неговата дипломатска мисија во Сенегал, може да се пронајдат средства, содржини, начини и методи на една совршена културно-дипломатска пракса, која и денес може да биде актуелна и модерна. Родениот поет кој ја имал културата за свое „вјерују“, успеал во својата дипломатска активност, токму преку културата, да постигне резултати кои би биле тешко остварливи само со традиционалните средства на дипломатијата во надворешната политика. Имајќи го предвид севкупното животно и професионално дело на Шопов, може да се заклучи дека тоа е целосно вградено во сето она најзначајно во повоената македонска култура, посебно во 60-тите и 70-тите години од минатиот век, кога Шопов е нејзина вистинска стожерна фигура, а во рамките на промоцијата на македонската култура, вистински основоположник на културната дипломатија во Македонија.

Користена литература:

- [1] Nye, J. (2004) *Soft Power: The means to success in the world politics*, Public Affairs, New York
 - [2] Шопова, Ј (2003) *По-трагите на Ацо Шопов*, Сигмапрес, Скопје
 - [3] Шутаров, В (2019) *Културната дипломатија на СФРЈ и културните дипломати на државите-наследнички*, Печатница Софија, Богданци
- <https://www.britannica.com/summary/Leopold-Senghor> (прегледано 20.5.2023 година)
 - <https://www.wilsoncenter.org/article/woodrow-wilsons-diplomacy> (прегледано 21.5.2023 година)
 - <https://www.alliancefr.org/en/> (прегледано 21.5.2023 година)

CULTURAL DIPLOMACY AND ACO ŠOPOV

Vasko Šutarov

MIT University, Skopje

Cultural diplomacy is considered as one of the newer diplomatic disciplines that has its particularly important application in international relations, in the past and the present century. The instruments and means of culture are the basis of this diplomatic skill and discipline, and its main goal is to create opportunities for recognition, rapprochement, mutual respect and attraction between states and people who fail in those intentions through the other means of traditional diplomatic practice. In the world's best diplomatic traditions, it was a good practice to send prominent people from one culture and science on a diplomatic mission, and such practice was adopted by our former community, SFRY, even in its earliest years of creation. A particularly responsible diplomatic mission in Africa, during the Yugoslav diplomacy, was given to the famous Macedonian poet Aco Šopov. Šopov's cultural and diplomatic activities were not only related to his diplomatic stay in Senegal. He had been actively working on the promotion of Macedonian culture for many years before, both within the then community of Yugoslav peoples and on a wider international level. Throughout his personal and working life, Aco Šopov had culture as his most important determinant and his work was woven into the roots not only of contemporary Macedonian culture but also into the foundations of modern cultural diplomacy.

Keywords: *diplomacy, international relations, cultural diplomacy, promotion, founder*